

VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
M C M X X I I

Visuomenės darnaus vystymosi temos Bendrosiose programose:

PROBLEMA ar GALIMYBĖ ?

Dr. Laima Galkutė

2023-11-30

Mintys iš ateities

Atgimstančiai tautai reikia atitinkamos kultūrinės savimovės bei lygio žmogaus, kuris galėtų pats atsinaujinti ir atnaujinti visuomenę. Tokio žmogaus ugdymas-naujosios švietimo sistemos uždavinys.

Lietuvos vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos koncepcija.
Vilnius, „Žinija“, 1989

Pasaulis keičiasi. Kaip keičiasi mokykla?

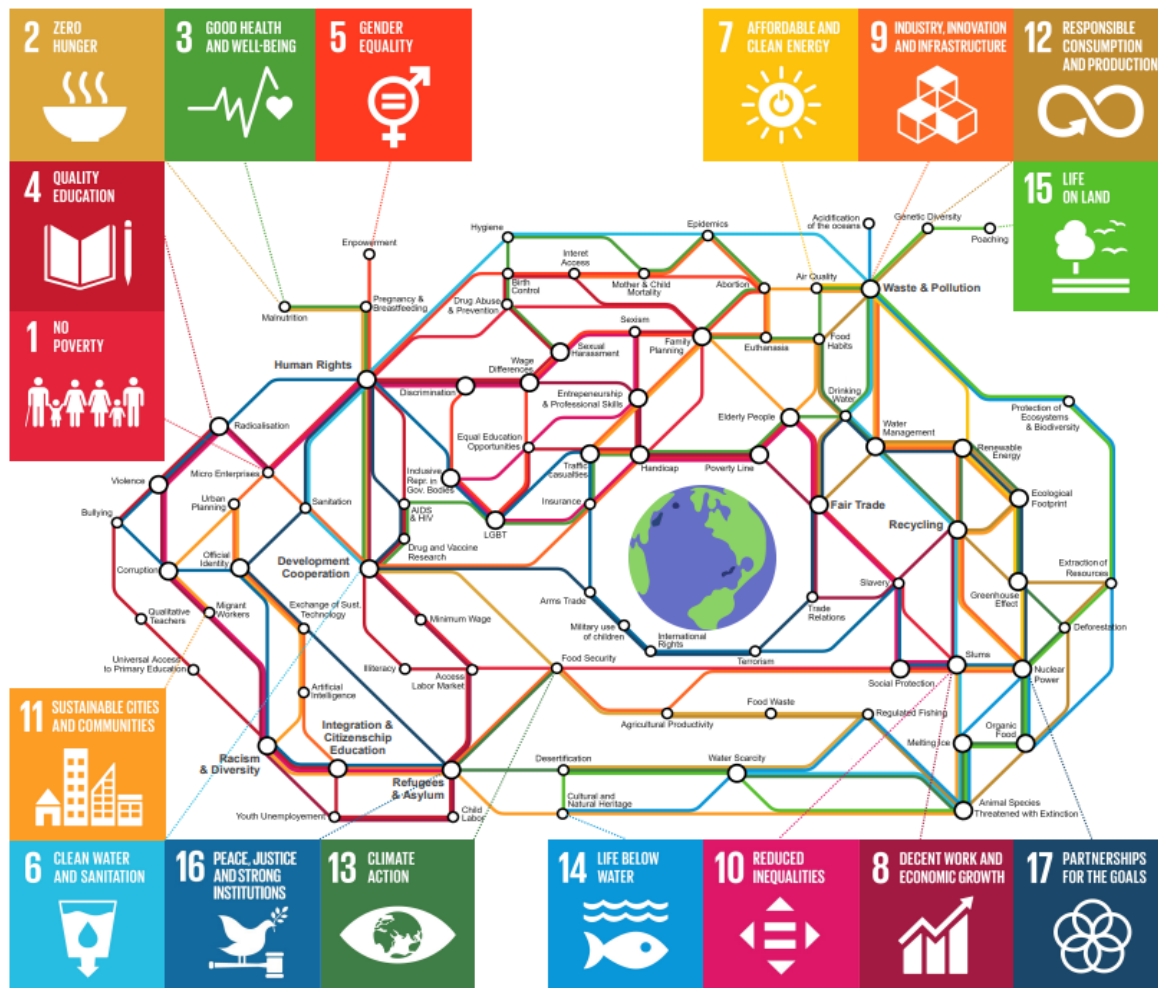
Švietimo misijos

Humanistinė:	plėtoti asmens galias ir perteikti vertybes.
Ekonominė:	padėti įsitvirtinti darbo rinkoje.
Socialinė:	atskleisti visuomenės raidos procesus ir įgalinti juose dalyvauti.
Transformuojamoji:	inicijuoti pažangius visuomenės pokyčius, kurti tobulesnį pasaulį.

„Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 metų“ 2015 m.

UNITED NATIONS

Žmonės
Planeta
Gerovė
Taika
Partnerystė

4 tikslas. Užtikrinti įtraukų ir lygiateisį kokybišką švietimą ir visiems suteikti mokymosi visą gyvenimą galimybių.

4.7 uždavinys. Iki 2030 metų užtikrinti, kad visi besimokantys asmenys įgytų žinių ir gebėjimų, reikalingų prisidėti prie darnaus vystymosi, pasitelkiant, be kitų dalykų, švietimą, kreipiantį į darnų vystymąsi, darnią gyvenseną, žmogaus teises ir lyčių lygybę, puoselėjant taiką, nesmurtinę kultūrą ir pasaulinį pilietiškumą bei pripažįstant kultūrų įvairovę ir kultūros įtaką darniam vystymuisi.

Švietimo vaidmuo yra siejamas su platesniu visuomenės raidos kontekstu – DVT.

Švietimo kokybės kriterijus – besimokančiųjų įgytos kompetencijos

Transformuojamasis ugdymas (transformative education) – esminė pedagogikos prieiga, skatinanti veiklą.

Transformuojamasis ugdymas

Transformuojamasis ugdymas apima mokymą ir mokymąsi, kuris motyvuoja ir įgalina besimokančiuosius priimti pagrįstus sprendimus ir imtis veiksmų asmeniniu, bendruomenės ir pasaulio lygmenimis.

Sutelkiant dėmesį į tvarumą, pasaulinį pilietiškumą, sveikatą ir gerovę visiems, transformuojamasis ugdymas reiškia, kad ugdymo programos, pedagogika, mokomoji medžiaga, mokykla ir mokymosi aplinkos būtų prasmingi socialiniame, politiniame, ekonominiame, kultūriniame ir aplinkos kontekste.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381592>

5th UNESCO Forum on transformative education for sustainable development, global citizenship, health and well-being: Recommendations for action towards transformative education. 29 November – 1 December 2021.

Darnaus vystymosi principai

- Vertybinis kryptingumas
- Teisingumas
- Integralumas
- Dinamiškumas

4.7 uždavinio rodiklis

4.7.1. Kokiu mastu globalus pilietiškumas ir darnaus vystymosi švietimas yra įtrauktas į

- a) nacionalinę švietimo politiką;
- b) ugdymo programas;
- c) mokytojų rengimą;
- d) mokinių pasiekimų vertinimą.

BENDROSIOS PROGRAMOS

Darnus vystymasis skirtingų mokomųjų dalykų turinyje

Darnaus vystymosi temos Bendrosiose programose (1)

Bendrujų programų atnaujinimo gairės (2019)

Pasaulis be skurdo ir bado

Tausojantis žemės ūkis, sveiki maisto produktai;

Sveikata, sveika gyvensena

Švietimo vaidmuo, mokymasis visą gyvenimą

Lyčių lygybė, lygios galimybės

Aplinkos apsauga; Sveikata, sveika gyvensena

Aplinkos apsauga; Pažangios technologijos ir inovacijos

Žiedinė ekonomika; Pridėtinę vertę kuriančios darbo vietos

Darnaus vystymosi temos Bendrosiose programose (2)

Pažangios technologijos ir inovacijos

Lyčių lygybė, lygios galimybės

Darnūs miestai ir gyvenvietės

Atsakingas vartojimas, gamtos išteklių tausojimas;

Klimato kaitos prevencija, darni energetika/ transportas

Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga

Ekosistemų, biologinės įvairovės apsauga

Taikios ir įtraukios bendruomenės

Tarptautinis bendradarbiavimas, solidarumas

Darnaus vystymosi principai	<p style="text-align: center;">BP kokybės kriterijai Bendrujų programų atnaujinimo gairės (2019)</p>
Vertybinis kryptingumas	Vertybinis kryptingumas – mokymosi turinys skatina vertybinių nuostatų ugdymąsi: mokinys kompetencijas ugdo reikšminguose kontekstuose, priimdamas vertybinėmis nuostatomis grindžiamus sprendimus ir įgyvendindamas prasmingus pokyčius (40.1).
Teisingumas	
Integralumas	<p>Integralumas – stiprinamas įvairių mokomųjų dalykų turinio tarpusavio ryšys, siekiant padėti mokiniui formuoti vientisą pasaulėvaizdį (40.7).</p> <p>Dermė – ugdymo tikslai, uždaviniai, mokymosi turinys, ugdomosios veiklos ir rezultatų vertinimas suderinti tarpusavyje. Užtikrinama įvairių ugdymo sričių ir dalykų mokymosi turinio tarpusavio (horizontali) ir tarp skirtingų mokymosi metų / koncentrų (vertikali) dermė (40.8).</p>
Dinamiškumas	Dinamiškumas – mokymosi turinyje atskleidžiama nuolatinė tikrovės ir jos pažinimo rezultatų (sampratų, teorijų, idėjų) kaita, plečiant ir gilinant pasaulėvaizdį ir atveriant ateities perspektyvą (40.4).

Pavyzdys

Darnūs miestai ir gyvenvietės

- viešosios žaliosios erdvės: saugios, įtraukios, prieinamos;
- kultūros ir gamtos paveldo apsauga;
- neigiamo miestų poveikio aplinkai mažinimas (oro kokybė, atliekų tvarkymas);
- transporto infrastruktūra: saugi, prieinama, pasiekiamo, tvari; viešojo transporto plėtra;
- integralus planavimas: įvairialypiai miesto, priemiesčių ir kaimo vietovių ryšiai;
- civilinės saugos užtikrinimas visiems;
- išskirtinis dėmesys pažeidžiamoms grupėms.

Pavyzdys

Ekosisteminis požiūris

Ekosistemų funkcijų, kurios yra svarbios žmonių sveikatai ir gerovei, kategorijos:

- **aprūpinimas produktais** – augalai/vaisiai, žuvis; kuras; biochemijos/farmacijos žaliavos; genų išteklių žemės ūkiui ir biotechnologijos; medžiagos meno dirbiniams.
- **reguliavimo funkcijos** – oro kokybės užtikrinimas; vietos (mikro) klimato reguliavimas (garavimas, krituliai, temperatūra); vandens lygio reguliavimas; erozijos ir stichinių reiškinių prevencija; vandens valymas (filtravimas); atliekų absorbavimas ir perdirbimas.
- **kultūrinės funkcijos** – kultūros paveldas, religinės apeigos; socializacija, bendruomenių kūrimasis; rekreacija ir ekoturizmas; estetika, įkvėpimo šaltinis meninei kūrybai.
- **palaikančios funkcijos** (reikalingos įgyvendinti kitų kategorijų funkcijas) – dirvožemio formavimasis; mitybos medžiagų ciklai (deguonies, azoto), vandens ciklas; augalų ir gyvūnų buveinės.

Pavyzdys

Sveikata, sveika gyvensena

MOKINIŲ PASIEKIMAI

**Kompetencijų plėtotė tvarių sprendimų paieškai:
nuo pažinimo – iki pilietiškumo**

Mokymo(si) rezultatai – kompetencijos

27. <...> Asmeninė branda reiškia kompetencijų visumą, leidžiančią apsispręsti dėl savo profesinės karjeros, asmeniniu indėliu prisidėti prie Lietuvos, Europos ir pasaulio bendruomenės ir pažangios ekonomikos darnaus vystymosi. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme kompetencija yra apibrėžta kaip gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma.

Bendrujų programų atnaujinimo gairės (2019)

Kompetencija – nuosekliai plėtojamas potencialas (galia) interaktyviai telkti ir etiškai panaudoti informaciją, duomenis, žinias, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir technologijas siekiant įsitraukti ir veikti įvairiuose 21-ojo amžiaus kontekstuose vardan individualios, kolektyvinės ir pasaulinės gerovės. Svarbu pasiekti, kad besimokantieji sumaniai atskleistų jungtis tarp kompetencijos dedamųjų, jas integruotų ir lanksčiai pritaikytų atliepdami kontekstų ypatumus.

UNESCO: International Bureau of Education (2017)
Future Competences and the Future of Curriculum

Kas svarbiausia

Darnaus vystymosi reiškinų ir procesų integralumas:

Sisteminis mąstymas (Pažinimo kompetencija)

Į ateities perspektyvą orientuotų pokyčių įžvalga:

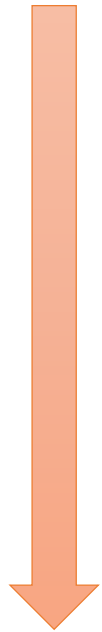

Kūrybiški sprendimai, pasekmių numatymas

Pažangių pokyčių įgyvendinimas:

Bendradarbiavimas, solidarumas (Pilietiškumo kompetencija)

Visuminis mokyklos požiūris

Visuminis mokyklos požiūris apima besimokančiųjų, darbuotojų ir platesnės bendruomenės poreikių tenkinimą ne tik ugdymo programos, bet ir visos mokyklos ir mokymosi aplinkos aprėptyje. Jis reiškia kolektyvinę ir bendradarbiavimu grindžiamą mokyklos bendruomenės veiklą, kuria siekiama tobulinti mokinių mokymąsi, elgseną ir gerovę bei tai palaikančias sąlygas.

<http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology>

„Mokytis iš gyvenimo, mokytis gyvenimui“

Kad įgalintų mokinius realiai prisidėti prie visuomenės darnaus vystymosi, turi keistis visa mokykla.

<https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/200782eng.pdf>

Mokykla – vieta, kur užtikrinama visų įtrauktis, lygios galimybės bei asmens ir bendruomenės gerovė, mokyklos pažanga siejama su besimokančiųjų pasirengimu kurti teisingą, lygiavertę ir tvarią ateitį.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707.locale=en>

Mokyklos darnaus vystymasis

MOKYTOJŲ KVALIFIKACIJA

**Nuo ko pradėsime?
Mokytojo įgalinimo lūkesčiai**

Mokytojų kompetencijų aprašas (LR)

Pedagogų kompetencijų sritys:

- **profesinės elgsenos;**
- **kognityvinė** (mokomojo dalyko (srities) ir tarpdalykinė kompetencija; ugdymo turinio kūrimo ir realizavimo kompetencija; ugdytinių motyvavimo, jų individualios pažangos ir pasiekimų fiksavimo ir vertinimo kompetencija);
- **veikimo kartu** (darbo komandoje kompetencija; konstruktyvaus bendravimo ir bendradarbiavimo pedagogų profesiniuose ir tarpprofesiniuose tinkluose kompetencija);
- **emocinė-motyvacinė** (kultūrinio identiteto, pilietiškumo ir tarpkultūrinė kompetencija).

Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašas.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr. V-149

Mokytojų kompetencijų aprašas (JT)

Pedagogų kompetencijų sritys:

- **visuminis požiūris**, kuriuo siekiama integralaus mąstymo ir praktikos;
- **pokyčių įžvalga** – svarstant ateities alternatyvas, mokantis iš praeities ir veikiant dabartyje;
- mokymosi proceso ir jį palaikančių sistemų **transformacijos įgyvendinimas**.

Learning for the future. Competences in ESD for educators,
ECE/CEP/AC.13/2011/6

Ko norējote, bet nespējote paklausti?

Kā norētumēte pasiūlyti?